

preporuča slijedeća izdanja uz prigodni popust od 20%:

Ante Stamać: SLIKOVNO I POJMOVNO PJESNIŠTVO	160,00 din
Predrag Vranicki: HISTORIJA MARKSIZMA I/III	600,00 din
Mirko Žeželj: GOSPAR IVO	250,00 din
Vladimir Devide: JAPANSKA HAIKU POEZIJA	320,00 din
Platon: DRŽAVA—DRŽAVNIK—SEDMO PISMO	250,00 din
Rudi Supek: OVA JEDINA ZEMLJA	100,00 din
Vladimir Devide: JAPAN — TRADICIJA I SUVREMENOST	140,00 din

20

NARUDŽBENICA (L G)

Ovime neopozivo naručujem slijedeće knjige:

- 1) kom
 2) kom
 3) kom

Knjige ću platiti u gotovom po primitku pošiljke (pouzećem).

IME I PREZIME:

TOČNA ADRESA:

Datum: Potpis:

Narudžbenicu pošaljite na adresu: „SVEUČILIŠNA NAKLADA LIBER“

Zagreb, Savska cesta 16. p.p. 493

BIBLIOTEKE U RIMU

Od sredine 2. st.pr.n.e. rimski se vojskovođe vraćaju sa svojih pobjedonosnih pohoda donoseći uz ostali ratni plijen i zbirke knjiga. Sinovi Emilija Paula, uz dozvolu oca, prisvojili su djela iz biblioteke Perzeja Makedonskog. Pošto je osvojio Atenu, Sula je došao u posjed biblioteke poznatog bibliofila Apelikoneja koja je sadržavala i Teofrastovu zbirku. Ubrzo se nakon toga bibliofilstvo raširilo u otmjenom rimskom društvu.

Za razliku od biblioteka u Aleksandriji i u Pergamu, u Rimu su privatne biblioteke prethodile javnima. Lukul je svoju veliku zbirku rasporedio u nekoliko biblioteka uređenih prema grčkom uzoru i otvorio ih za učene Grke koji su se nalazili u Rimu.

U Ciceronovo doba najznačajnija je Atikova biblioteka. Bogati Atik, za koga se drži da je bio prvi nakladnik Rima, zaposlio je učene robove da uredi biblioteku, te da, prepisujući klasična djela, rade na povećanju njezina fonda. I sam se Ciceron, kao veliki ljubitelj knjiga, brinuo da sredi svoju knjižnicu, ali nije često bio u mogućnosti da nabavi sve što je želio, tako da je bio prisiljen obraćati se svom prijatelju ne bi li došao do željena djela.

21

Ovom razdoblju pripada vjerojatno i vila u Herkulanu gdje je otkopano preko 1600 svitaka. Gotovo svi svici ispisani su na grčkom jeziku, a samo mali broj ih je na latinskom.

U doba Carstva, zahvaljujući činjenici da se relativno lako moglo doći do radne snage, te da su financijske mogućnosti pojedinih Rimljana dozvoljavale nabavu djela preko knjižara, broj privatnih biblioteka znatno je narastao. O bibliotekama toga doba najbolja su nam svjedočanstva ostavili Marcijal i Plinije Mlađi. Budući je privatna biblioteka smatrana neophodnim ukrasom, bogati su se Rimljani natjecali tko će ih bolje i raskošnije opremiti. Bilo je privatnih biblioteka sa 30000 pa čak i sa 60000 svitaka. Za razliku od grčkih, rimske su se privatne biblioteke podizale izvan grada, u vilama, gdje su njihovi vlasnici nalazili mir za svoja filozofska razmišljanja. Većina Rimljana slijedila je, međutim, novu modu, tako da je najveći dio „bibliofila“ malo mario za pravi sadržaj svojih zbirki, a bilo ih je koji nisu ni znali što sve posjeduju. Tako čitamo kod Seneka: *Quo innumerabiles libros et bibliothecas, quarum dominus vix tota vita indices perlegit.*

Cezar je imao jasne planove o uređenju biblioteka. Njegove su namjere slijedile helenističku tradiciju. U želji da otvori za javnost i grčke i latinske biblioteke, Cezar je htio zaposliti Varona, suradnika Atikova, autora poznatog spisa „De biblio-

thecis". Međutim, grandiozan plan Cezarov nije ostvaren zbog njegove nagle smrti, tako da se prva javna biblioteka otvara u Rimu za vladavine Augusta.

Ova se biblioteka nalazila u Atriju slobode, a otvorio ju je Azinije Polion u čast trijumfa nad Partima 39. g.pr.n.e. Jezgru biblioteke činio je upravo ratni plijen. August, koji nije želio ostati po strani, osnovao je drugu biblioteku u trijemu Apolonova hrama na Palatinu. Od sama početka biblioteka je bila podijeljena na grčki i na latinski dio, a sadržavala je i klasična i suvremena djela. Za skupljanje svitaka bio je zadužen Pompej Makron, a bibliotekom je upravljao poznati gramatičar Higij. Nagađa se da je ova biblioteka uništena u požaru koji je 363. godine uništio hram.

Oktavija, sestra Augustova, osnovala je u sjećanje na svoga sina Marcela javnu biblioteku vjerojatno u blizini Oktavijina portika. Prema običaju i ova je biblioteka bila podijeljena u dva dijela, a uredio ju je učenik Melis. 80. godine izgorjela je u požaru. Dominicijan, koji ju je želio obnoviti, skupljao je svitke sa svih strana i davao prepisivati čak neke primjerke iz Aleksandrijske knjižnice. 203. godine dali su Sever i Karakala restaurirati Oktavijin portik nakon novog požara.

Za vrijeme Tiberija utemeljena je nova biblioteka, također na obroncima Palatina, u Augustovu hramu. Identična ovoj ili spojena s njom bila je već od početka tzv. *Bibliotheca domus Tiberianae*, bogata djelima klasične latinske književnosti.

22

Broj javnih biblioteka porastao je za vrijeme Vespazijana, koji je i sam podigao jednu novu u hramu *templum Pacis*, istočno od Augustova foruma. Početkom 4. stoljeća bilo je u Rimu 28 javnih biblioteka od kojih se mali broj može danas identificirati. Najznačajnijom se smatrala biblioteka Ulpia kraj Trajanova stupa. Dijelila se, poput ostalih, na grčki i latinski dio, a istovremeno je služila kao arhiv za važne dokumente. U Ulpiji su bila pohranjena rijetka stara djela.

Poput Aleksandrijske knjižnice, rimske su biblioteke zamišljane i građene kao instituti za učene građane. Gotovo redovito nalazile su se uz velike forume ili terme. Po vanjskom izgledu nalikovale su ostalim monumentalnim građevinama onoga doba. U unutrašnjosti, uz sale za učenje i vođenje učenih diskusija, nalazili su se prostori za šetnje i prostor za pohranjivanje svitaka. Glavni dio bio je smješten u velikoj sali s nišama. Gotovo redovito u jednoj od niša nalazio se kip nekog božanstva. Drveni ormari, u čije su se pretince polagali svici, bili su smješteni u nišama. U Herkulanu je, osim ormara u nišama, pronađen i jedan u sredini sale. U pretincima svici su se polagali jedni pored drugih ili jedni na druge. Svaki je svitak imao izvana oznaku naslova. Svici, koji nisu stali u glavnu salu, spremali su se u magazine za pohranu.

Pretpostavlja se da su sve javne biblioteke morale imati kataloge. Vjerojatno su ih imale i velike privatne biblioteke. Katalog je sadržavao oznaku, no nije sigurno da je svaki svitak imao posebnu oznaku.

Korištenje bibliotečnog fonda moralo je biti prilično slobodno s formalne strane. Svici su se mogli odnositi kućama, ali nije poznato pod kojim uvjetima i na koje vrijeme.

Bibliotekama u Rimu upravljali su učenjaci u rangu prokuratora, *procuratores bibliothecarum*. Kasnije, u doba Antonina Pija dolazi do odvajanja znanstvenog bibliotekara od administrativnog. U 3. stoljeću ovaj je nazivan *procurator rationum summarum privatarum bibliothecarum Augusti nostri*. Niže osoblje sačinjavali su robovi ili slobodnjaci koji su najčešće nazivani *a bibliotheca*. Jedino se u knjižnici kod Oktavijina portika spominju *servi publici*.

U toku 4. stoljeća postepeno su se zatvarale javne biblioteke, tako da na kraju stoljeća u Rimu ne postoji više nijedna. Dolaskom barbara i propašću Zapadnog rimskog carstva, u požaru promjena, nestaju i privatne zbirke svitaka.

Tatjana Aparac-Gazivoda